The Concept and Value in Creating the "Hua Mulan Against the Enemy" Performance

Patsaruth Changnin
The Office of Performing Arts, Fine Arts Department

Academic Article

Corresponding E-mail
patsaruth27@outlook.com

Article Info
Received 18 November 2025
Revised 20 March 2026
Accepted 30 March 2026

Keywords
Creative Value,
Hua Mulan,
Traditional Thai Dance

Abstract This academic article examines the concepts and values in the creation of "Hua Mulan Against the Enemy," created by Professor Noppawan Chantharaksa, highly skilled dancer in the Office of Performing Arts, Fine Arts Department, and Mr. Phobtham Chaiwijit. The groundbreaking work draws inspiration from the story of the Chinese historical character Mulan, particularly in its content, characters, and literary elements.

The study draws on in-depth interviews and Chinese historical literature, including the story of Mulan and the Thai bathing dance tradition. The study of the concept of creative value of the Hua Mulan against the enemy series is a creation based on the concept of "Traditional > Mixed Traditional > New Thinking", adhering to the principles of traditional Thai dance. Before going into battle, the character bathes to purify the body to purify one's body to bring good fortune. This creates interest in the performance style, dance movements, use of weapons, costume colors, and musical melodies. The vocal music was composed/arranged by Ajarn Chaiya Tangmisri, a National Artist in Performing Arts (Thai Music) in B.E. 2566 (2023). This inventive dance series maintains the essence of traditional royal dance, considering the dimensions of "conservation" and "creation" to adapt to the era, creating interest while maintaining traditional values in a balanced manner.

Changnin, P. (2026). The concept of value in creating the Hua Mulan against the enemy series. *Suan Sunandha Asian Social Science*, *20*(1), 108-119. https://so05.tcithaijo.org/index.php/ssajournal/article/view/285155 (In Thai)

แนวคิดและคุณค่าในการสร้างสรรค์ ผลงานชุด ฮวามู่หลานต่อฤทธิ์ไพริน

พัฒน์ศรุต ช้างนิล
สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาแนวคิดและคุณค่าในการสร้างสรรค์ ผลงานชุด ฮวามู่หลานต่อฤทธิ์ไพริน โดยอาจารย์นพวรรณ จันทรักษา นาฏศิลปินทักษะพิเศษ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร และนายพบธรรม ฉายวิจิตร เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งมีความแปลกใหม่ด้านเนื้อหา ตัวละคร และวรรณกรรม โดยนำเรื่องราวของตัวละครในประวัติศาสตร์จีนอย่างมู่หลาน เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน เป็นการศึกษาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์ ประกอบกับศึกษาข้อมูลวรรณกรรมทางประวัติศาสตร์ของจีน เรื่องมู่หลาน และการรำลงสรง

ผลการศึกษาแนวคิดและคุณค่าในการสร้างสรรค์ ผลงานชุด ฮวามู่หลานต่อฤทธิ์ไพริน เป็นการสร้างสรรค์ผลงานภายใต้แนวคิด “ดั้งเดิม > ดั้งเดิมผสม > คิดใหม่” โดยยึดหลักการรำลงสรงอย่างการรำละครไทย ก่อนเดินทางไปออกรบ ตัวละครจะต้องอาบน้ำ ชำระล้างร่างกาย เพื่อให้เกิดความสวัสดิมงคลแก่ตัว เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ ทั้งรูปแบบการแสดง กระบวนท่ารำ การใช้อาวุธประกอบการรำ สีสันเครื่องแต่งกาย และท่วงทำนองของดนตรี บรรจุเพลงร้องโดย อาจารย์ไชยยะ ทางมีศรี ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) พุทธศักราช 2566 นาฏยประดิษฐ์ชุดนี้คงความเป็นนาฏศิลป์จารีตแบบหลวง พิจารณาในมิติของ “การอนุรักษ์” และ “การสร้างสรรค์” เพื่อปรับให้เข้ากับยุคสมัย เกิดความน่าสนใจ และยังคงคุณค่าดั้งเดิมไว้อย่างสมดุล

คำสำคัญ: คุณค่าเชิงสร้างสรรค์, มู่หลาน, รำละครไทย

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ศิลปวัฒนธรรมอันแสดงออกถึงอารยธรรม ความเจริญรุ่งเรือง และแสดงความเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เป็นรากฐานความมั่นคงของชาติ แสดงศักดิ์ศรี และความภาคภูมิใจที่มีการสั่งสมองค์ความรู้จนกลายเป็นรูปแบบและแบบแผน สืบทอดจากบรรพชนตลอดมา

นาฏศิลป์ไทยถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ วิถีชีวิต และความงดงามของสังคมไทยในแต่ละยุคสมัย ไม่เพียงแต่มีบทบาทในพิธีกรรมและความบันเทิง แต่ยังทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดเรื่องราว ความเชื่อ และคติธรรมของคนไทยจากรุ่นสู่รุ่น

การรำลงสรงแต่งกายเป็นการรำเพื่อแสดงให้เห็นความสามารถของผู้แสดงในการรำประกอบอากัปกิริยาท่าทางการอาบน้ำแต่งตัวหรือศัพท์ด้านนาฏยสังคีตนิยมเรียกว่า “การรำลงสรงทรงเครื่อง” กระบวนท่ารำตีบทตามความหมายของบทร้อง สื่อสารความถูกต้องของการแต่งกาย เป็นการแสดงออกถึงทักษะและความสามารถกระบวนรำที่ได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดีของผู้รำ ขวัญใจ คงถาวร (Kongthaworn, 2014) การรำลงสรงเกิดขึ้นจากการนำเรื่องราวของชีวิตจริงเกี่ยวกับการอาบน้ำของคนโดยทั่วไป หรือแม้แต่เจ้านายชั้นสูงที่ปรากฏทั้งในชีวิตประจำวัน ในพิธีกรรมช่วงสำคัญของชีวิตและในพระราชพิธี ซึ่งเชื่อกันว่า

น้ำเป็นสิ่งที่ช่วยชำระล้างสิ่งสกปรกออกจากร่างกาย ดังนั้น ก่อนการประกอบกิจที่สำคัญจึงต้องมีการชำระล้างร่างกายให้สะอาดก่อนเพื่อความเป็นสิริมงคล

ในประวัติศาสตร์จีนมีเรื่องเล่ามากมายเกี่ยวกับความเสียสละ และความกตัญญู แต่มีวรรณกรรมเรื่องเล่าเพียงไม่กี่เรื่องเท่านั้นที่กลายเป็นตำนานสากลอย่างเช่น มู่หลาน (Mulan) (China Highlights, n.d.) อธิบาย คำว่ามู่หลานในภาษาจีนหมายถึง “ดอกแมกโนเลีย” มู่หลานเป็นสัญลักษณ์ของวีรสตรี และเรื่องราวของมู่หลานเป็นนิทานที่ส่งเสริมให้เด็กผู้หญิงกล้าหาญ เป็นนิทานพื้นบ้านสั้น ๆ ซึ่งกล่าวถึงสตรีจีนที่โด่งดังกล้าหาญปลอมตัวเป็นชาย เพื่อรับใช้ชาติแทนบิดา หลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดที่กล่าวถึงตำนานของมู่หลานหญิงสาวที่ปลอมตัวเป็นชายออกรบแทนบิดา คือ มู่หลานฉือ หรือ “ลำนำมู่หลาน” ภาษาอังกฤษเรียกว่า Ballad of Mulan มู่หลานฉือถูกบันทึกไว้ใน กู่จินเยฺวี่ยลู่ หรือ “จดหมายเหตุลำนำในอดีตและปัจจุบัน” ศิลปวัฒนธรรม (Silpa-mag, 2020) กล่าวว่า จากหลักฐานผลงานวิชาการอ้างถึงบทร้องจากราชวงศ์เว่ยเหนือ (คริสต์ศักราช 386-557) อยู่ในช่วงที่เรียกว่าประวัติศาสตร์ราชวงศ์เหนือใต้ (คริสต์ศักราช 386–589) งานต้นฉบับเข้าใจว่าอันตรธานหายไป เป็นที่รู้จักในชื่อ Music Bureau Collection ในศตวรรษที่ 11 หรือ 12 เป็นการรวบรวมเนื้อร้อง บทกวี และบทเพลง โดย กัว เมาเชียน (Guo Maoqian) ในปี ค.ศ. 1593 ปรากฏบทละครร้องในราชวงศ์หมิง โดย ซูเว่ย (Xu Wei) ประพันธ์เป็นบทละครร้องชื่อ The Female Mulan ฉบับสุดท้ายในนิยายอิงประวัติศาสตร์ เรื่อง ซุยถัง (Sui – Tang) โดย ซูเหรินโฮ่ว (Chu Renhuo) เผยแพร่เมื่อ ค.ศ. 1695 หลักฐานปรากฏเป็นเนื้อหา “ลำนำมู่หลาน” (Ballad of Mulan) ในเนื้อหาพบคำคล้องจองเป็นบทร้อยกรองความยาว 332 ตัวอักษร เป็นกลอนวรรคคู่ วรรคละห้าตัวอักษร จำนวน 31 คู่ บางวรรคมีเจ็ดหรือเก้าตัวอักษร (General, 2019) กล่าวว่า ในบทละครมู่หลานถูกพรรณนาให้เป็นสตรีผู้แข็งแกร่งตั้งแต่เริ่มต้นเป็นเด็กสาวอายุ 17 ปี ที่มีความเชี่ยวชาญศิลปะการต่อสู้ การฟันดาบและการยิงธนู (Wu, 2020) กล่าวว่า ตามรายงานของ Colin Barras จาก New Scientist นักวิทยาศาสตร์ได้พบหลักฐานทางกายภาพที่บ่งชี้ว่าโครงกระดูกนักรบหญิงเคยขี่ม้าข้ามทุ่งหญ้าสเตปป์ในปัจจุบันคือมองโกเลีย โดยพบการใช้ธนู ลูกศร และอาวุธอื่น ๆ ที่ทิ้งร่องรอยไว้บนโครงกระดูก อีกทั้ง Christine Lee และ Yahaira Gonzalez นักมานุษยวิทยาจากมหาวิทยาลัยแห่งรัฐแคลิฟอร์เนีย เชื่อว่า การมีอยู่ของนักรบสตรีอาจเป็นแรงบันดาลใจมาสู่เรื่องราวที่เล่าขานกันต่อมาหลายพันปี ภากร กัทชลี (Gatchalee, 2019) อธิบายว่า บทกลอนลำนำมู่หลาน มีเนื้อหาพรรณนาชีวิตของมู่หลาน หญิงสาวที่ต้องปลอมตัวไปเป็นทหารเพื่อรบแทนบิดา จากนั้นทำความดีความชอบในสงครามเพื่อบ้านเมือง จนได้รับพระราชทานตำแหน่งและเงินทองจากฮ่องเต้ แต่เธอไม่ประสงค์ที่จะรับรางวัลใด ๆ ขอเพียงได้กลับบ้านไปใช้ชีวิตกับครอบครัวดังเดิม โดยต้นฉบับลำนำมู่หลานที่เขียนสมัยเปย์เว่ยเกิดการสูญหายไปตามกาลเวลา และมีการเรียบเรียงขึ้นใหม่ในสมัยราชวงศ์ถัง ซึ่งเป็นยุคที่ได้รับความนิยมอย่างมาก มีการนำมาดัดแปลงเป็นบทขับร้อง บทงิ้วในสมัยต่าง ๆ รวมถึงสมัยราชวงศ์ชิงก็มีความนิยมในเรื่องมู่หลาน ทำให้ตัวละครมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น สมเกียรติ อ่อนวิมล (Onwimon, 2020; Gatchalee, 2019) กล่าวว่า จุดเริ่มต้นกลายเป็นตำนานโบราณเกี่ยวกับ "มู่หลาน" เป็นเรื่องอมตะที่กาลต่อมามีการดัดแปลงแต่งเติมมากมายหลายแบบหลายเรื่องโดยนักเขียนชาวจีนเอง มีดัดแปลงแต่งเสริมเป็นบทเพลง ละคร งิ้ว ภาพยนตร์ งานวรรณกรรม และงานแสดงสร้างสรรค์ เมื่อมาถึงโลกบันเทิงตะวันตก มู่หลานก็กลายเป็นภาพยนตร์การ์ตูนปี 1998 ของบริษัท Walt Disney และเป็นภาพยนตร์ที่มีนักแสดงจริง (live action) ปี 2020 จาก Disney เช่นกัน กลายเป็นที่รู้จักและอยู่ในห้วงความทรงจำของใครหลาย ๆ คน โดยเรียนรู้เรื่องราวของวีรสตรีผ่านการ์ตูนภาพยนตร์ จนกลายเป็นที่ตราตรึงใจ อย่างไรก็ตาม เรื่องราวของมู่หลานมีเค้าโครงมาจากนิทานพื้นบ้านของจีนมากกว่าการบันทึกทางประวัติศาสตร์ มู่หลานจึงถูกมองว่าเป็นตำนานมากกว่าบุคคลในประวัติศาสตร์

จากเรื่องราวตัวบุคคลอิงประวัติศาสตร์ของมู่หลาน สะท้อนความจงรักภักดีต่อรัฐที่ตนอาศัย ประเพณี ความเชื่อ ความศรัทธา กระแสความนิยมในสังคม เกิดเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ อาจารย์นพวรรณ จันทรักษา นาฏศิลปินทักษะพิเศษ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร และนายพบธรรม ฉายวิจิตร ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของตัวละครมู่หลานที่ปรากฏในรูปแบบวรรณกรรมจีน การ์ตูน และภาพยนตร์โดยดิสนีย์ คณะผู้สร้างสรรค์จึงได้นำแนวความคิดการแสดงรำเดี่ยว การลงสรงแต่งตัวก่อนการออกเดินทางของตัวละครเพื่อออกรบ ซึ่งการประดิษฐ์กระบวนท่ารำเป็นการสร้างสรรค์ใหม่ โดยยึดหลักการสร้างการแสดงให้มีเอกลักษณ์ความเป็นไทย ไม่เคยมีการประดิษฐ์การแสดงชุดดังกล่าวข้างต้นมาก่อน และนำมาสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ ทั้งรูปแบบการแสดง กระบวนท่ารำ การการรำโดยใช้อาวุธประกอบการแสดง และสีสันเครื่องแต่งกาย ท่วงทำนองจังหวะดนตรี บทร้อง บรรจุเพลง โดยอาจารย์ไชยยะ ทางมีศรี ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) พุทธศักราช 2566 คงอัตลักษณ์ความเป็นนาฏยศิลป์จารีตแบบหลวง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์งานด้านนาฏศิลป์ไทยให้คงความเป็นแบบแผนตามขนบนาฏยศิลป์จารีต การสร้างสรรค์ผลงาน ชุด ฮวามู่หลานต่อฤทธิ์ไพริน พิจารณาทั้งมิติของ “การอนุรักษ์” เพื่อธำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของศิลปะดั้งเดิม “การสร้างสรรค์” เพื่อปรับให้เข้ากับยุคสมัย เกิดความน่าสนใจ เข้าถึงได้ง่าย และยังคงคุณค่าดั้งเดิมไว้อย่างสมดุล การผสมผสานแนวคิดของวรรณกรรมที่อิงบุคคลในประวัติศาสตร์ของประเทศจีน สร้างสรรค์ตามแนวนาฏศิลป์จารีตแบบไทย การแต่งบทประพันธ์ที่มีการใช้ภาษาจีนเลียนเสียงอย่างละครพันทาง และการบรรเลงดนตรีที่มีการออกสำเนียงภาษา แนวทางการสร้างสรรค์ของกรมศิลปากร

การศึกษาใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดกลวิธีการออกแบบนาฏยประดิษฐ์ ชุด ฮวามู่หลานต่อฤทธิ์ไพริน โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ผู้สร้างสรรค์ผลงาน หลักการดำเนินการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การจดบันทึก

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ หนังสือ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ ภาพยนตร์ ภาพถ่าย เป็นต้น

2. กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเลือกผู้สร้างสรรค์ผลงานในการเก็บรวบรวมข้อมูล การออกแบบกระบวนท่ารำ การออกแบบเครื่องแต่งกาย การประพันธ์บท การบรรจุเพลงประกอบการแสดง จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ อาจารย์นพวรรณ จันทรักษา นาฏศิลปินทักษะพิเศษ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร อาจารย์ไชยยะ ทางมีศรี ผู้ชำนาญการด้านดนตรีไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร และนายพบธรรม ฉายวิจิตร ผู้สร้างสรรค์ผลงาน เพื่อสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวคิดกลวิธีการออกแบบกระบวนท่ารำ สะท้อนคุณค่าทางด้านนาฏยศิลป์ ชุด ฮวามู่หลานต่อฤทธิ์ไพริน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในการศึกษา ได้แก่

3.1 แบบสัมภาษณ์ เป็นการสร้างแนวคำถาม เพื่อใช้สำหรับสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ โดยผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้จากการสัมภาษณ์ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลตลอดจนองค์ความรู้จากการทบทวนวรรณกรรมมาใช้ในการประกอบการสังเคราะห์ข้อมูล

3.2 เครื่องมือบันทึกข้อมูล กล้องถ่ายภาพ เครื่องบันทึกเสียง วิดีโอ แบบบันทึกข้อมูลการสนทนากลุ่ม แบบบันทึกท่ารำ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การบรรยายเชิงพรรณนา โดยเลือกใช้วิธีการตามแนวคิดการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม เป็นแนวทางผ่านกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ลักษณะวิธี คือ การสังเกต การสัมภาษณ์ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

สรุป

บทความวิชาการเรื่องแนวคิดและคุณค่าในการสร้างสรรค์ผลงาน ชุด ฮวามู่หลานต่อฤทธิ์ไพริน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด กลวิธีการออกแบบนาฏยประดิษฐ์ ชุด ฮวามู่หลานต่อฤทธิ์ไพริน เพื่อศึกษากระบวนการออกแบบสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ไทย ดังนี้

1. แนวคิดการแสดง (ประวัติที่มาตัวละคร บุคลิกตัวละครและแนวคิดการสร้างสรรค์)

ศิลปวัฒนธรรม (Silpa-mag, 2020) ฮัว มู่หลาน หรือ ฮวา มู่หลาน เป็นตำนานสตรีจีนที่โด่งดังไปทั่วโลก และถูกนำมาถ่ายทอดผ่านสื่อบันเทิงทั้งในและต่างประเทศ “ลำนำมู่หลาน” ปรากฏเรื่องราวครั้งแรกในราวศตวรรษที่ 6 เนื้อเรื่องที่เป็นต้นฉบับเดิมสูญหาย จนกระทั่ง เมาเซียน (Guo Maoqian) ได้รวบรวมเนื้อร้อง บทกวี และบทเพลง ในศตวรรษที่ 11 หรือ 12 โดยใช้ชื่อว่า Music Bureau Collection หรือที่รู้จักในบทกลอน Ballad of Mulan

ในเวลาต่อมาราว ค.ศ. 1593 ปรากฏเรื่องราว ฮัว มู่หลาน ในบทละครร้องสมัยราชวงศ์หมิง โดยซูเว่ย (Xu Wei) นำเรื่องของเธอแต่งในบทละครร้องชื่อ The Female Mulan และกลายเป็นฉบับสุดท้ายที่มีอิทธิพลสำคัญต่อนิยายอิงประวัติศาสตร์ เรื่อง ซุยถัง (Sui – Tang) โดย ซูเหรินโฮ่ว เผยแพร่เมื่อ ค.ศ. 1695 เนื้อหาฉบับ “ลำนำมู่หลาน” (Ballad of Mulan) พบประวัติหลักฐานเป็นคำคล้องจอง 31 คู่ เนื้อหากล่าวถึงในยุคสมัยของมู่หลาน ครอบครัวต้องส่งผู้ชายไปรับราชการทหารในกองทัพ เมื่อมู่หลานได้ยินข่าวว่ากองทัพกำลังเกณฑ์บุรุษเป็นทหารใหม่เพื่อเข้าร่วมกองทัพ มู่หลานเกิดความกังวลเนื่องด้วยครอบครัวมีผู้ชายเพียงคนเดียว คือ บิดา อีกทั้งบิดาแก่ชราและอ่อนแอ มู่หลานจึงได้ตัดสินใจปลอมตัวเป็นผู้ชายและเข้าร่วมเกณฑ์ทหารแทนบิดาตนเอง ตามเรื่องราวในบทประพันธ์ที่เป็นหลักฐานกล่าวเพิ่มเติมในรายละเอียดว่า มู่หลานออกรบด้วยดาบของตระกูลที่มีการสืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น ในการเข้าร่วมกองทัพสู้รบรวมเป็นระยะเวลา 12 ปี มู่หลานสามารถสร้างความดีความชอบ และได้รับยศที่สูงขึ้น แต่มู่หลานปฏิเสธไม่รับรางวัลใด ๆ โดยขอเพียงม้าดีเพื่อเดินทางกลับบ้านเกิดตนเอง

ศิลปวัฒนธรรม (Silpa-mag, 2020) กล่าวว่า เรื่องราวของวีรสตรีหญิงอย่าง “มู่หลาน” แพร่หลายในประเทศจีนและเป็นที่รู้จักมากขึ้น ในช่วงศตวรรษที่ 4 และ 5 เนื่องจากจีนต้องรับมือกับการรุกรานของชนเผ่า ฝ่ายปกครองต้องการสิ่งที่สร้างกำลังใจ และความหวังเพื่อต่อสู้ วรรณกรรมเรื่องมู่หลานไม่ได้เป็นกระแสเฉพาะช่วงเวลาดังกล่าวเท่านั้น ในราวปี 1998 ปรากฏวรรณกรรมงานศิลปะและสื่อบันเทิงอย่างดิสนีย์จึงเป็นเรื่องราวที่ทั่วโลกรู้จักอย่างแพร่หลาย

ในฉบับแอนิเมชันของดิสนีย์ อธิบายเรื่องราวของผู้หญิงที่ไม่ยอมอยู่ในกรอบจารีต ขนบธรรมเนียมตามที่ผู้ปกครองวางแนวทางไว้ เหตุผลในการเข้าร่วมกองทัพเพื่อเป็นการพิสูจน์ความสามารถของตนเองนอกเหนือจากความเป็นห่วงในสุขภาพของบิดา

ชมนาด กิจขันธ์ (Kijkhun, 2004) อธิบายนาฏยลักษณ์ตัวพระละครแบบหลวงไว้ว่า โครงสร้างและไวยากรณ์ของนาฏยลักษณ์เป็นลักษณะเฉพาะในลักษณะใดลักษณะหนึ่งของท่ารำตัวพระ ซึ่งเป็นบทบาทของตัวละครผู้ชายแต่มีการใช้ผู้หญิงแสดง

นพวรรณ จันทรักษา (Chantaraksa, 2025) กล่าวว่า ในหลายวัฒนธรรมมักปรากฏคุณสมบัติแบบ “ชายปนหญิง” ผู้ออกแบบกระบวนท่ารำจะต้องมีความแตกฉานทั้งกระบวนท่ารำตัวพระ ตัวนาง

การกำหนดบุคลิกตัวละครและออกแบบกระบวนท่ารำ กำหนดให้มู่หลานมีลักษณะเป็นตัวละครพระผู้เมีย ซึ่งมีการอ้างอิงแบบอย่างแรงบันดาลใจจากละครพระแบบหลวง อาทิ ตัวละครอุณากรรณ ในละครในเรื่อง อิเหนา และพราหมณ์เกศสุริยงค์ ในละครนอก เรื่อง สุวรรณหงส์ โดยเน้นกระบวนท่ารำที่เป็นพระผู้เมียใช้ผู้หญิงแสดงบทบาทผู้ชาย เพื่ออิงตามบทประพันธ์ตามเอกสารประวัติศาสตร์ของจีน เรื่อง มู่หลาน เป็นความท้าทายสำหรับผู้ออกแบบ เน้นแสดงออกถึงบุคลิกของตัวละครและสุนทรียทางด้านนาฏศิลป์ไทย

2. รูปแบบการแสดง

2.1 การประพันธ์บท บรรจุเพลงร้องและทำนอง

ผู้สร้างสรรค์ได้ประพันธ์บทขับร้องเป็นลักษณะของกลอนบทละคร กล่าวคือ จำนวนคำประพันธ์ 7–8 คำ ต่อ 1 วรรค คำร้องภาษาไทยและคำร้องภาษาจีน โดยอธิบายถึงความเศร้าโศกของมู่หลาน เมื่อได้ยินข่าวว่ากองทัพกำลังเกณฑ์บุรุษไปเป็นทหารใหม่ เนื่องจากครอบครัวของเธอมีบิดาเพียงผู้เดียว อีกทั้งยังแก่ชราและอ่อนแอ มู่หลานจึงตัดสินใจปลอมตัวเป็นผู้ชายเพื่อเข้าร่วมในกองทัพแทนบิดา โดยบทประพันธ์ในช่วงที่สองสื่อให้เห็นถึงการอาบน้ำและการแต่งกายของตัวละครมู่หลาน มีแนวความคิดตามจารีตการรำลงสรงทรงเครื่องอย่างละครรำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชำระล้างสิ่งสกปรก เพื่อความเป็นสิริมงคลก่อนการเดินทางไปออกรบ และการปลอมตัว

บทประพันธ์โดยนายพบธรรม ฉายวิจิตร ตรวจ/แก้ไข อาจารย์นพวรรณ จันทรักษา นาฏศิลปินทักษะพิเศษ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร บรรจุเพลงโดยอาจารย์ไชยยะ ทางมีศรี ผู้ชำนาญการด้านดนตรีไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

บทขับร้องการแสดงสร้างสรรค์ ชุด ฮวามู่หลานต่อฤทธิ์ไพริน

- ปี่พาทย์ทำเพลงจีนแส -

ฮวามู่หลาน โทมนัส อยู่ในที่ ภูบดี รับสั่ง เกณฑ์ทวยหาญ
ผู้บิดา ชรา เกินรอนราญ สุขุมาล ตรอมตรม ระทมใจ

- ปี่พาทย์ทำเพลงจีนขายอ้อย -

ครั้นสร่างเศร้า ไม่หวั่น จะไปทัพ เข้ารบรับ ต่อสู้ การศึกใหญ่
รีบผันผาย เข้าห้อง ปลอดทรามวัย หมายชิงชัย เช่นชาย ดังตั้งใจ

- ปี่พาทย์ทำเพลงต้นเข้าม่านออกจีนล่องหน่าย –

- ลงสรงมอญ -

อาบอินทรีย์ วารี ลอยบุปผา เหลียนฮวา หอมฟุ้ง จรุงจิตต์
ผัดแป้งฝุ่น ฟูเฟิ่น ผ่องแผ้วพิศว์ เกศาบิด มุ่นเกล้า ทาน้ำมัน
สนับเพลา วิจิตร วิลัยลักษณ์ นุ่งผ้าปัก สีคราม งามเฉิดฉัน
ชายไหว ชายแครง สดแสงจันทร์ เสื้อพรายพรรณ เส้นไหม ปักแมงทับ

- สร้อย ๑ -

หน่าผ้าหว่อ สือจ้าย จ้านฉ่างช่าง หวอเหม่ยเม่า ปู้เหนิง เป้ยเสี้ยวฮว่า
(แม้นตัวข้า ต้องตาย กลางสนามรบ ความงามของข้า มิอาจ ให้ใครดูหมิ่น)

- จีนแดง -

เกราะกิเลน ฉีหลิน กันศาสตรา ผ่องโสภา ทับทรวง สังวาลสาย
ตาบทิศห้อย ทองกร อร่ามพราย เข็มขัดลาย ดอกเด่น เป็นเถาวัลย์
ตาดทองพัน โพกเกล้า เมาฬี อุบะมี โบตั๋น เคียงคู่กัน
ถือกระบี่ คู่ใจ พร้อมโรมรัญ จรจรัล ยังศาล บรรพชน

- สร้อย ๑ -

หน่าผ้าหว่อ สือจ้าย จ้านฉ่างช่าง หวอเหม่ยเม่า ปู้เหนิง เป้ยเสี้ยวฮว่า

- ปี่พาทย์ทำเพลงจีนกระสัน (ชั้นเดียว) -

แนวความคิดในการบรรจุเพลงและทำนอง ผู้สร้างสรรค์ต้องการให้มีการผสมผสานวัฒนธรรมไทยและจีน ให้เกิดความสอดคล้องกลมกลืน โดยกำหนดให้มีการแต่งบทร้องแบบละครไทย สอดแทรกเนื้อร้องภาษาจีน และบรรจุเพลงที่มีชื่อเป็นจีนเข้าไป เพื่อสร้างการรับรู้ในวัฒนธรรมของเรื่องราวได้ดียิ่งขึ้น

ไชยยะ ทางมีศรี (Tangmeesri, 2025) การบรรจุเพลงเน้นตามขนบธรรมเนียมจารีตของการบรรจุเพลงนาฏศิลป์ไทย ได้สื่อสารกับผู้สร้างสรรค์เกี่ยวกับรูปแบบการแสดง มีการแต่งบทประพันธ์แบบการรำทรงเครื่องนาฏศิลป์ไทยจารีต การแต่งกายเครื่องแต่งกายแบบละครไทย แต่เรื่องราวที่แสดงเป็นการแสดงเรื่องราวของจีน ถือเป็นการสร้างสรรค์ที่มีความแปลกใหม่ของละครรำ จึงได้เลือกบรรจุเพลงหน้าพาทย์ที่มีสำเนียงจีน อาทิ จีนแส จีนขายอ้อย จีนล่องหน่าย ให้สอดคล้องกับบทประพันธ์ประกอบร้อง กระบวนท่ารำ และทำนองเพลง

2.2 การออกแบบกระบวนท่ารำ

นพวรรณ จันทรักษา (Chantaraksa, 2025) อธิบายว่า การออกแบบชุดการแสดงละครรำกำหนดให้ผู้หญิงเป็นตัวผู้แสดง เพื่อสื่อสารอารมณ์ บุคลิก และเพื่อให้เกิดความสุนทรียทางด้านนาฏศิลป์ เป็นตัวละครพระที่แสดงโดยผู้หญิง กระบวนท่ารำแสดงลักษณะตัวพระผู้เมียอย่างชัดเจน การกำหนดให้ตัวละครรำที่มีการแสดงออกของกระบวนท่ารำแบบพระผู้เมีย เนื่องด้วยตัวละครมู่หลาน เป็นสตรีปลอมตัวเป็นผู้ชาย กระบวนท่ารำตัวละครพระ (ผู้ชาย) แต่แสดงออกทางด้านอารมณ์ผู้หญิง ยึดแนวคิดดั้งเดิมในการแสดงละครรำจารีต กระบวนท่ารำกิ่งละครใน อ้อนช้อย ซึ่งสอดคล้องกับการคัดเลือกตัวละคร คำนึงถึงสรีระ รูปร่างสมส่วน แข็งแรง ให้เกิดความเหมาะสมกับบทบาทตัวละครมู่หลาน

ลักษณะกระบวนท่ารำเป็นท่ารำผสม อ้างอิงแนวทางการออกแบบท่ารำตามกระบวนท่ารำละครพันทาง มาดัดแปลงและปรับปรุงท่ารำ ดนตรี การแต่งกาย อุปกรณ์ประกอบการแสดง ส่งผลต่อการออกแบบกระบวนท่ารำออกภาษา ใช้เทคนิคการตีไหล่ โยกตัว และท่าเดินที่มีการก้าวเท้าและเอียงศีรษะไปในทิศทางเดียวกัน ในเพลงร้องภาษาจีน มีการตีท่ารำให้ตรงคำร้อง บ่งบอกความหมายของกระบวนท่ารำออกแบบให้เกิดความสอดคล้อง ภายใต้แนวคิด “ดั้งเดิม > ดั้งเดิมผสม > คิดใหม่”

ภาพที่ 1 การตีไหล่ โยกตัว ท่าเดินที่มีการก้าวเท้าและเอียงศีรษะไปในทิศทางเดียวกัน ในบทร้องภาษาจีน

ตัวอย่างกระบวนท่ารำที่ออกแบบให้เกิดความสอดคล้อง จากที่เป็นคำทับศัพท์ภาษาจีน คำว่า เหลียนฮวา (ดอกบัว) ใช้กระบวนท่ารำบัวชูฝัก คำว่า “ผัดแป้งฝุ่น ฟูเฝิ่น” และ “เกาะกิเลน”“ฉีหลิน”

ภาพที่ 2 กระบวนท่ารำตามคำร้อง “ผัดแป้งฝุ่น ฟูเฝิ่น”

ภาพที่ 3 กระบวนท่ารำตามคำร้อง “เกาะกิเลน”

ภาพที่ 4 กระบวนท่ารำตามคำร้อง “ฉีหลิน”

2.3 การออกแบบเครื่องแต่งกาย

นพวรรณ จันทรักษา (Chantaraksa, 2025) กล่าวว่า แนวคิดการออกแบบเครื่องแต่งกาย ต้องการให้สื่อสารความเป็นไทย อย่างการรำละครไทย จึงเลือกให้ผู้แสดงมู่หลาน ทั้งที่เป็นตัวนาง และเป็นตัวพระ เลือกแต่งกายยืนเครื่องแบบตัวละครในละครรำแบบไทยประเพณี

พบธรรม ฉายวิจิตร (Chaiwijit, 2025) อธิบายว่า ตัวละครตัวพระและตัวนาง แต่งกายยืนเครื่องอย่างละครรำ โดยกำหนดให้มู่หลานในตอนเป็นผู้หญิงใส่กระบังหน้า เนื่องจากมู่หลานนั้นเป็นหญิงสามัญชนชาวบ้าน ส่วนตัวละครมู่หลานในตัวพระมีการปลอมตัวจากผู้หญิงเป็นผู้ชาย กำหนดให้ตัวละครแต่งกายยืนเครื่องตัวพระละคร ใส่เกราะสำหรับออกรบตามบทประพันธ์ สวมปันจุเหร็จ เนื่องจากในตัวละครจีนเมื่อออกรบทำสงครามจะมีการใส่หมวกทหาร

สิ่งที่มีการออกแบบเฉพาะ คือ การเลือกคู่สีที่ใช้ในการออกแบบเครื่องแต่งกาย หากเป็นวัฒนธรรมไทย สีแดงมักคู่กับสีเขียว เครื่องแต่งกายมู่หลานในชุดการแสดงฮวามู่หลานต่อฤทธิ์ไพรินใช้สีแดงคู่กับสีน้ำเงิน เนื่องจากสีน้ำเงินในวัฒนธรรมจีนดั้งเดิม สื่อความเรียบง่าย ความกล้าหาญท้าทาย การปกป้อง ความซื่อสัตย์ ความสงบ ความมั่นคง และการเคารพในประเพณี แสดงออกถึงพลังแห่งความสงบ เยือกเย็น ลึกซึ้ง และมั่นคง อีกทั้งยังเกี่ยวข้องกับการป้องกันสิ่งชั่วร้ายและการเรียกโชคอีกด้วย

ตัวละครมู่หลานแสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้หญิงจีนยุคใหม่ในบริบทสังคมจีนโบราณที่กล้าเลือกทางของตน สีน้ำเงินจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของการตัดสินใจอย่างมีอิสรภาพ ดังภาพประกอบเครื่องแต่งกายสำหรับการแสดงละครรำ ชุด ฮวามู่หลานต่อฤทธิ์ไพริน

ภาพที่ 5 เครื่องแต่งกายมู่หลาน (ตัวนาง) ก่อนปลอมตัว

ภาพที่ 6 เครื่องแต่งกายมู่หลาน (ตัวพระ) หลังปลอมตัว

ภาพที่ 7 เครื่องแต่งกายมู่หลาน (ตัวพระ) หลังปลอมตัว และชุดนักรบจีนโบราณ

2.4 อุปกรณ์ประกอบการแสดง

ละครรำ ชุด ฮวามู่หลานต่อฤทธิ์ไพริน ผู้แสดงมีการใช้ดาบประกอบการแสดง เป็นการรำโดยใช้อาวุธ ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 อุปกรณ์ประกอบการแสดง และดาบจีนโบราณ

การสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ ชุด ฮวามู่หลานต่อฤทธิ์ไพริน เป็นการออกแบบชุดการแสดง โดยอาจารย์นพวรรณ จันทรักษา นาฏศิลปินทักษะพิเศษ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร และนายพบธรรม ฉายวิจิตร บรรจุเพลงโดยอาจารย์ไชยยะ ทางมีศรี ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) พุทธศักราช 2566 โดยนำเรื่องราวในประวัติศาสตร์จีนซึ่งเป็นวรรณกรรมที่เป็นที่รู้จักในระดับสากล เรื่อง มู่หลาน (Mulan) เรื่องราวของสตรีจีนที่กล้าหาญปลอมตัวเป็นชายเพื่อออกรบแทนบิดา เป็นแรงบันดาลใจการสร้างสรรค์ผลงานภายใต้แนวคิด “ดั้งเดิม > ดั้งเดิมผสม > คิดใหม่” ฮวามู่หลานต่อฤทธิ์ไพรินเป็นการแสดงอย่างละครรำและละครพันทาง เป็นการรำเดี่ยวแบบลงสรงแต่งตัวก่อนการออกเดินทางของตัวละครเพื่อไปออกรบ ประดิษฐ์กระบวนท่ารำขึ้นใหม่โดยยึดหลักการสร้างสรรค์งานทางด้านนาฏศิลป์ไทยจารีตโดยออกแบบบุคลิกของตัวละครและออกแบบกระบวนท่ารำเป็นกระบวนท่ารำตัวพระผู้เมีย เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับวรรณกรรมตามประวัติศาสตร์จีน อีกทั้งคำนึงถึงสุนทรียทางด้านนาฏศิลป์ไทยเพื่อให้เกิดความเหมาะสมของตัวละคร

แนวทางการออกแบบสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ การรำลงสรงแต่งกายแสดงอากัปกิริยาท่าทางการอาบน้ำแต่งตัว ซึ่งเป็นวัฒนธรรมประเพณีเรื่องราวของชีวิตจริงเกี่ยวกับการอาบน้ำของคนโดยทั่วไปทั้งในชีวิตประจำวัน ในพิธีกรรม หรือในพระราชพิธี เนื่องด้วยเชื่อว่าน้ำเป็นสิ่งที่ช่วยชำระล้างสิ่งสกปรกออกจากร่างกายเพื่อความเป็นสิริมงคล

ทั้งนี้ ไม่เพียงแต่ช่วยให้นาฏศิลป์ไทยยังคงดำรงอยู่ได้ในสังคมปัจจุบัน แต่ยังส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาและสร้างมิติใหม่ของการแสดง ทั้งยังสืบทอดและต่อยอดภูมิปัญญาทางศิลปวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนตามแนวทางแห่งพระบรมราโชบาย พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว สืบสาน รักษา ต่อยอด ให้สามารถคงอยู่เป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ และสามารถถ่ายทอดไปสู่เยาวชนรุ่นหลังสืบทอดและรักษาให้คงอยู่กับประเทศชาติต่อไป

ดังนั้น การศึกษาคุณค่า และแนวคิดในการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ ชุด ฮวามู่หลานต่อฤทธิ์ไพรินจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคตของศิลปวัฒนธรรมไทย ทางด้านศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์ไทย) ให้ดำรงอยู่อย่างภาคภูมิในสังคมร่วมสมัย ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษากระบวนท่ารำและจดบันทึกกระบวนท่ารำ เพื่อใช้สำหรับเป็นแบบเรียน
2. ควรศึกษาแนวคิดสตรีนิยมที่สะท้อนผ่านนาฏยประดิษฐ์ ชุด ฮวามู่หลานต่อฤทธิ์ไพริน วิเคราะห์บทบาทตัวละคร สะท้อนสภาพสังคมและวัฒนธรรมจีนโบราณ

References

Chaiwijit, P. (2025, October 2). *Collaborators as creators* (P. Changnin, Interviewer). (In Thai)

Chantaraksa, N. (2025, October 2). *Choreographer* (P. Changnin, Interviewer). (In Thai)

China Highlights. (n.d.). *The real story of Mulan*. https://www.chinahighlights.com/travelguide/article-movie-real-story-of-mulan.htm

Gatchalee, P. (2019). *Mulan: Family expectations, masculinity, and a reflection of women in traditional China*. The Matter. https://thematter.co/thinkers/china-door/mulan-and-represent-of-chinese-culture/80598 (In Thai)

General, R. (2019). *The Chinese story of Mulan is actually more badass than the Disney version*. NextShark. https://nextshark.com/mulan-original-disneys-movie/

Kijkhun, C. (2004). *The essence of male classic dance* [Doctoral dissertation, Chulalongkorn University]. Chulalongkorn University Intellectual Repository. https://digiverse.chula.ac.th/Info/item/dc:50774 (In Thai)

Kongthaworn, K. (2014). Choreography Long Song Thon Suranagong: Royal conservative dance traditions. *Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University*, *7*(3), 32–42. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/irdssru/article/view/214433 (In Thai)

Onwimon, S. (2020). *Mulan: The poem and the movie*. ThaiVision. https://www.thaivision.com/mulan.html (In Thai)

Silapa-mag. (2020). *Discovering the identity of "Mulan" from Chinese history to modern Western entertainment media*. Silpa-mag. https://www.silpa-mag.com/history/article_35287 (In Thai)

Tangmeesri, C. (2025, October 15). *Musician* (P. Changnin, Interviewer) [Personal interview].

Wu, K. J. (2020). *Researchers uncover new evidence that warrior women inspired legend of Mulan*. Smithsonian Magazine. https://www.smithsonianmag.com/smart-news/researchers-uncover-new-evidence-warrior-women-inspired-legeng-mulan-180974774/